

Pentru istoria literară

Victoria Fonari, *Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990 – 2010)*, Chișinău, Epigraf, 2021

Există lucrări care te invită, binefăcător, la relecturi sau, de ce nu, la lecturi primare, provocați fiind de tema lansată de autor. În cazul de față, Victoria Fonari, cadru didactic universitar din Republica Moldova (conf. univ. dr. habil., Facultatea de Litere a Universității de Stat din Chișinău), tratează despre „Hermeneutica mitului antic în poezia din Republica Moldova (1990 – 2010)” (Chișinău, Editura „Epigraf”, 2021). O discuție adiacentă cu autoarea a avut loc în prelungirea Reuniunilor Culturale „Alecsandriada”, sub genericul „Umanism – cultură – educație. De la *Scrisoarea lui Neacșu din Câmpulung*, la *Gramatica* bardului de la Mircești (500 de ani de la redactarea primului text în limba română)”, organizate de Societatea Cultural-Științifică „Vasile Alecsandri” Bacău, în parteneriat cu filiala Bacău a Uniunii Scriitorilor din România, la 9 decembrie 2021. La evenimentul înscris în programul dedicat aniversării a 60 de ani de învățământ superior de stat băcăuan, derulat în Biblioteca Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău, a luat parte și conf. univ. dr. habil. Nina Corcinschi, directoarea Institutului de Filologie Română „Bogdan-Petriceicu Hasdeu” Chișinău.

Așadar, ne întoarcem în timpul primordial – odată cu Mihai Eminescu –, „La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă,/ Pe când totul era lipsă de viață și voință,/ Când nu s-ascundea nimica, deși tot era ascuns.../ Când pătruns de sine însuși odihnea cel nepătruns”. Întrebările vin de la sine: „Fu prăpastie? genune? Fu noian întins de apă?”, cu un răspuns dubitativ: „N-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă”. Atotstăpânitor peste „eterna pace” era Haosul, din care a ieșit lumea, dar și ființele nemuritoare – zeii. Își fac apariția zeița Gee/ Pământul, semnul vieții, dar și nesfârșitul întineric – Tartarul. Miracolul ivit în același chip s-a numit Amor/ Eros, care a făcut posibilă nașterea lumii. Multe dintre detalii le aflăm din opera lui Homer, cel trăitor în secolele 10-8 î.H. Înainte și după această etapă, pe teritoriul de azi al României s-au interferat culturile cardinale: Hamangia, Boian, Gumelnița, Cucuteni, Cernavodă, Coțofeni, Glina, Monteoru, Gârla Mare, Basarabi etc., pentru a le numi pe cele recunoscute de istorici. Desigur că scriitorii au abordat o cu totul altă dimensiune a „realității” concrete, atestată documentar.

Structurarea cărții este impecabilă. Cele cinci capitole (*Hermeneutica mitului antic: perspective de investigare; Metoda mitică – un instrument al criticii literare: Mihai Cimpoi, Eugen Simion; Spiritul Renașterii Naționale sub semnul orfismului; Implicațiile mitului antic în contextul social; Fenomenul transcendenței în valorificarea mitului antic în literatura artistică*) atestă nu doar maturitatea cercetătorului științific Victoria Fonari, ci și capacitatea acesteia de a elucida o problemă recurentă pentru hermeneutica actuală. Referirile sunt la gândirea lui Mircea Eliade, Lucian Blaga și, dintre contemporani, Solomon Marcus, iar exemplificările privesc creații semnate de Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Leonida Lari, Andrei Țurcanu, Aureliu Busuioc, Valeriu Matei, Vasile Romanciuc, Victor Teleucă, Tudor Palladi (în dialog cu Steliana Grama).

Din aceeași tematică ar putea face parte și versurile anonime din secolul al XVIII-lea, „compartiment însemnat al liricii moldovenești moderne din perioada înfripării ei” (*Antologia poeziei moderne moldovenești – 1770-1840*, Chișinău, Ed. „Literatura artistică”, 1988, p. 144; ediție în alfabet chirilic). Prima poezie este dedicată zeiței dragostei și a fecundității, mama lui Eros: „Pre slăvită Afrodită,/ Stăpâna me ce cinstită!/ Ascultă-mă să mă jăluiesc/ Cât rabd și pătimesc/ De la un dușman amor, /Ce m-au făcut de-o să mor./ Aman, maică, jiudecă-mă,/ De durere mântui-mă,/ Pentru că ai stăpânire,/ Din dumnezeiască fire,/ Dragostele să le îndreptezi,/ Strămbătățile să nu le arăți [...]”. Poeziile sunt reproduse din „Anexa” la studiul lui Nicolae Cartoian „Contribuții privitoare la originile liricii românești în principate” („Revista filologică”, 1927, pp. 205-206).

Studiul monografic al Victoriei Fonari este o substanțială contribuție de istorie literară și un exercițiu exemplar de analiză a unui segment ilustrativ pentru robustețea liricii basarabene.

Ioan Dănilă²

Mariana Boca, *Memorie și precaritate*, Suceava, Editura Universității „Ștefan cel Mare”, 2019, 213 p.

Professor and researcher in literature and comparative studies at "Ștefan cel Mare" University in Suceava, Mariana Boca made her debut in 2002 with the work *Modernism between literature and philosophy*, dedicated to the interwar European novel. Starting from an original identification of an epistemological model specific to radical modernism, Mariana Boca carried out a surprising comparative analysis there, comparing the interwar novels of Camil Petrescu and those of the Portuguese José Régio. The author's demonstration manages to argue through this unexpected proximity the consanguinity of the European modernists from the first part of the 20th century, their belonging to a common matrix thinking, regardless of whether they knew each other or not. In the next book, *European Mentalities*, from 2006, Mariana Boca engages in a definition of mentality, through literature and cultural discourse, out of the desire to transform the study of mentalities into a possible method of interpretation useful for literary comparatism.

In 2019-2020, the author returns with several works of comparative literature: *Stories about the inner man*, focused on canonical texts of universal literature, put in the light of new conceptualizations in literary criticism - textual consciousness, precarious consciousness; *The memory of the texts and the canonical narrative*, focused on the birth of the modernist canon in Romanian culture and literature; *Memory and precarity*. Added to them is the revised re-edition of the volumes *European Mentalities* and *The Novelist Camil Petrescu the Novelist*. The volume *Memory and Precarity* is an analytical meditation on modern culture, through reflections dedicated to "the teaching of modernity", "the precariousness of (post)modern ethics", "the precariousness of poststructuralist dogmas", literature - seen "between myth and (pseudo)mystical reflection", but and "fiction, between

² Universitatea „Vasile Alecsandri” din Bacău.